

Dušobrižnik će često pogledati u rubrike Rimskog Obrednika, gdje se govori o sakramentu ispovijedi i o ispovjedniku.

Isto tako neka nastoji uvijek izmoliti i molitve, koje je Crkva za ispovjednike izabrala, kad god pođu ispovijedati. A kad se prerade obredi i obrasci pokore, da jasnije izraze narav i učinak sakramenta (Uredba o svetom bogoslužju 72), neće ni to zanemariti.

Prema »Bonus Pastor« priredio:
Dr SREČKO BOŠNJAK

PSALAM 94 (95)

I ovaj je Psalam bez naslova,¹ pa stoga iz samog proučavanja teksta moramo nagađati prigodu, kojom je spjevan, kao i cilj.

Moramo ga ubrojiti među Psalme posvećenja jer se bavi istinom, koja je usko povezana sa samom činjenicom posvećenja. Psalmista, naime, pozivlje Izraelce da iskažu svoje štovanje, prožeto najdubljim osjećajima nutarnje uvjerene smjernosti, prema Yahweh-u, njihovog Boga, ali ujedno i Bogu i Stvoritelju svega svijeta i svih ljudi, i da ga izaberu za svoga kralja.

St. 1—2

1. *Dođite, svečano kličemo Yahweh-u, * plješćimo i uzvikujmo Stijeni, svome Spasitelju;*

2. *Pristupimo bez oklijevanja k Njemu s iskrenim izjavama, * uz oduševljeno sviranje i pjevanje glasimo o njemu:*

1. »Dođite, svečano kličimo Yahweh-u.« Izvornik ima riječ *n^eranna(h)*, koju LXX prevode s *agalliazomai* kao i riječ *'alas*, skakati od radosti (Vulg.: *exsultemus*). Sv. Jeronim prevodi svagdje prvu riječ s *laudare* (slaviti vanjskom svećanošću), a drugu s *exsultare*, dajući tako svakoj njezino pravo značenje. Današnji prevodioci daju prvoj riječi različita značenja: pjevanja, slavljenja, pljeskanja itd., a drugoj radovanja ili poskakivanja. Mi smo stavili *svečano kličimo* jer Psalmista pozivlje na svećanost proglašenja Yahweh-a kraljem.

»Plješćimo i uzvikujmo Stijeni, svome Spasitelju« Hebr. riječ *nari'a(h)* LXX i sv. Jeronim prevode s *jubilare*, današnji egzegete s *klicati (acclamare)*.²

Stijeni, hebr. *sur*, LXX prevode s Deo, Bogu, označujući s time ono što metafora znači. Sv. Jeronim prevodi s *Petra*, jer se radi o jednom od brojnih imena Božjih. Zato uzimlje i slijedeću riječ kao apoziciju, pa kaže: »*Petrae, Jesu nostro*«, ne prevodeći uopće riječ *Jesus*, Spasitelj. I LXX su jednako sačuvali apoziciju u svome prevodu: »*Deo, Salutari nostro (to Theo, to Soteri hemon)*«. ³

2. »Pristupimo bez oklijevanja.« Izvornik ima riječ *n^eqadd^ema(h)*, koju su LXX i sv. Jeronim preveli vrlo dobro s *praeoccupemus*, tj. prema značenju latinske riječi (a i prema značenju grčke riječi *profthasomen*) pristupimo najprvi od svih naroda ili požurimo, što je mnogo bolje od jednostavnog *pristupimo* današnjih prevodilaca. Psalmista pozivlje Israelski narod da se spremno odazove pozivu i s čežnjom u srcu progłosi Yahweh-a svojim kraljem, smatrajući to povlasticom, kakvu nijedan drugi narod nije zaslužio.

»K Njemu«, latinski: »*faciem ejus*«. Bog se je smatrao prisutnim na gori Sionu, jer se je tu nalazio kovčeg zavjetni. Po ovome se vidi, da Psalmista pozivlje narod na proglašenje Yahweh-a kraljem uprav na brdu Sionu.

»S iskrenim izjavama.« Izvornik ima *toda(h)* od glagola *hoda(h)*, *confiteri* (gr. *exomologeisthai*). Današnji prevode s *laudare*, hvaliti, ili s *celebrare*, slaviti. Sv. Jeronim je preveo *in gratiarum actione*, iskazivanjem zahvalnosti; a LXX *in confessione*, s priznavanjem primljenih dobročinstava. Prema njihovom prevodu priznavanje Yahweh-a kraljem predstavlja čin zahvalnosti za sva dobročinstva, koja je Bog iskazao Israelskom narodu tokom čitave njegove povijesti. Ja sam stavio prema smislu s *iskrenim izjavama* jer će proglašenje iz zahvalnosti biti ujedno i iskreno.

»Uz oduševljeno sviranje i pjevanje glasimo o Njemu.« Izvornik upotrebljava ponovno riječ *nari'a(h)*, koja izrazuje bučno pjevanje, sviranje i klicanje za velikih svečanosti, naročito za vrijeme proglašavanja nekoga kraljem. Nadalje imamo riječ *z^emirot*, koju sv. Jeronim prevodi s *cantici*, a LXX s *psalmi* (psalmoi), a za koju smo već više puta rekli da označuje ujedno sviranje i pjevanje. Da izrazim oba ova smisla preveo sam: »Uz oduševljeno sviranje i pjevanje glasimo o Njemu.« Psalmista očito pozivlje na svečano i masovno proglašenje Yahweh-a kraljem, koje će biti izraženo u upravnom govoru slijedećih redaka. Oba su ova retka uvodna, a svojim izrazima označuju neko veliko i sveopće slavlje, kako je uprav moglo biti

proglašenje Yahweh-a kraljem prigodom posvećenja hrama ili šatora.

St. 3—5

3. »Yahweh je Nesavladljivi, Ugledni, * Veliki Kralj među svim bogovima«;

4. »U njegovoj su ruci dubine zemlje, * On je gospodar najviših vrhunaca«;

5. »Njemu pripada more, jer ga je On stvorio, * kopno su sazdale njegove ruke.«

3. »Yahweh je Nesavladljivi, Ugledni.«

LXX, a za njima svi današnji egzegete prevode: »Yahweh je velik ili ugledan Bog.« Sv. Jeronim je dao riječi *El* njezino pravo značenje Fortis, jak ratnim silama, i preveo je: »Fortis et Magnus Dominus.« U njegovom se prevodu riječi Fortis i Magnus imaju uzeti kao izravne oznake za Boga, koji se prikazuje kao jedinstveno jak ratnim silama i jedinstveno velik božanskim ugledom među svim bogovima.

»Veliki Kralj među svim bogovima.« Razni su krivi bogovi nekako nesmetano gospodarili Palestinom, ali ih je Yahweh svojom silom zbacio s njihova prijestolja, oduzeo im je zemlju i sam je postao neborivi njezin gospodar. — U svojem proglašenju Yahweh-a kraljem Israelci moraju priznati da je njihov Bog bez usporedbe veći i moćniji od svih ostalih bogova, bilo u ratnim pothvatima, što se izražava u ovom stihu; bilo u gospodarenju prirodom, što se izražava u 4. i 5. stihu.

4. »U njegovoj su ruci dubine zemlje.« Što je u nečijoj ruci, to ovisi potpuno o njegovoj volji.⁴

4b.—5. »On je gospodar najviših vrhunaca⁵... Njemu pripada more... kopno su sazdale njegove ruke.« Na visokim brdima nalazili su se hramovi krivih bogova; neki od njih su gospodarili morem, kao kod Feničana; neki su se smatrali bogovima poljoprivrede i gospodarima zemlje; za neke se smatralo da su izašli kroz goruće vulkane iz utrobe zemlje. Sve je to sazdao Bog svemogući, sve je to u njegovim rukama, nitko nema pravo da se tu nastani kao bog i gospodar. Ovo priznanje Yahweh-ovoj Božanskoj vlasti jedno od najponiznijih i najodličnijih ispovijedanja vjere u pravoga Boga. — Rec 3—5 predstavljaju obrazac kojim Israelci imaju uspostaviti štovanje Yahweh-a i time ga ustoličiti.

6. *Dodite, poklonimo se i padnimo ničice; * izjavimo uz suze pred Yahweh-om, svojim tvorcem:*

7. *»Ti si Bog naš! * A mi smo narod tvoja pastva, stado pod tvojom upravom!«*

6. *»Dodite poklonimo se i padnimo ničice.«* Ovakovim su izrazima štovanja istočnjaci priznavali kraljevu vlast a i nekoga proglašivali kraljem. Ovim će istim činima Israelski narod proglasiti Yahweh-a svojim kraljem.

»Sa suzama izjavimo pred Yahweh-om.« Doslovno: *»Plaćimo pred Yahweh-om.«* Današnji M. T., koji slijede sv. Jeronim i svi današnji stručnjaci, ima *»Prignimo koljena pred Yahweh-om.«* Mjesto *nibreha(h)*, prignimo koljena, LXX su čitali u svom izvorniku *nivka(h)*, plaćimo, ili izjavimo uz suze, kako sam ja preveo; drugim riječima čitali su bez slova reš. Njihov izvornik ima veću vjerojatnost, jer je sasvim naravno da su Israelci uz izraze poklonstva morali i riječima očitovati svoje proglašenje Yahweh-a kraljem. S druge strane ne izgleda vjerojatno da je Psalmista u tako kratkom razmaku izrazio dvaput istu stvar, *poklonimo se*, naime, *i prignimo koljena*, iako nije upotrebio istu riječ nego sinonime. A onda izraz *izjavimo uz suze* ima svoje vrlo zgodno značenje za sam sadržaj Psalma. Kako ćemo vidjeti malo dalje Psalam je napisan s ciljem da pozove Israelce, koji su se ogriješili o idolopoklonstvo, na naknadu za uvredu, koju su time nanijeli svome Bogu. Imajući ovu činjenicu u vidu neće nam izgledati neumjesna misao Psalmiste: *»Plaćući zaprosimo Yahweh-a da se udostoji ponovno biti našim Bogom i našim Kraljem.«*

»Svojim tvorcem.« Izraz *svojim tvorcem* 'ošenu, dolazi češće u sv. Pismu S. Z., naročito kod proroka i u Psalmima, i redovito označuje da je Bog izravno stvorio Israelski narod kao jednu zasebnu etničku cjelinu, politički odijeljenu od svih ostalih naroda i uzdignutu na veću čast od svih ostalih političkih zajednica, jer je imao biti puk Božji.

7. *»Ti si Bog naš!«* U izvorniku je neupravni govor, uveden s veznikom *ki*, što je gotovo redovita pojava u hebr. jeziku. LXX prevode također redovito s *hoti* i neupravnim govorom, a tako isto i Vulgata i sv. Jeronim s *quia* ili *quoniam*. Ti si Bog naš je emfatički rečeno s naglaskom na ličnu zamjenicu *Ti*, kao da je Psalmista htio reći u ime cijeloga naroda: *»Ti si*

jedini Bog, koji ćeš se zauzeti za nas, i koji želiš i hoćeš da vazda s nama upravljaš.«

»A mi smo narod tvoja pastva.« Kod starih istočnih naroda, pa i kod samih Grka, ideja se kralja i upravljanja vrlo često izražavala idejom pastira i pasenja. Israelci ovim riječima izrazuju posvemašnju spremnost da priznaju isključivu vlast svoga Boga nad sobom, odričući se štovanja ili priznanja vlasti bilo kakvog drugog božanstva.

»Stado pod tvojom upravom.« Doslovno: »Stado pod tvojom rukom.« Ruka, hebr. *yad*, može označiti i samu upravu, kao u našem slučaju.

U prvom dijelu Psalma (1—7) nadahnuti pjesnik pozivlje Israelski narod, da velikim slavljem proglasi Yahweh-a svojim kraljem. Priznat će Mu pri tom da svi ostali bogovi nemaju ništa zajedničko s Njim niti da Mu se mogu, pa to bilo i iz daleka, usporediti u božanskoj moći, i u pomoći, koju bi mogli pružiti samom narodu; te da će stoga narod smatrati Njega jedinoga za svoga Boga. Jedino će na taj način oni moći uspostaviti štovanje koje će biti dostojno Yahweh-a Boga.

St. 8—9.

8. »O kad biste se danas odazvali njegovom pozivu (koji glasi): * »Nemojte uporno odbijati!«

»Kao nekada spočitavanjima, * i postavljanjem zahtjeva kroz pustinju.«

9. »Tu su mi oci vaši stavljali uvjete, * tražili prigode protiv mene i iskusili što Ja mogu.«

8. »O kad biste se danas odazvali njegovom pozivu (koji glasi).« Očito je da Psalmista smatra proglašenje Yahweh-a kraljem naroda obredom posvećenja novim, svečanim i čvršćim sklapanjem saveza između Boga i Israelaca. Zato kaže danas, tj. sada ili ovom prigodom.⁶

»Nemojte uporno odbijati.« Doslovno prema latinskom prevodu »Nolite obdurare corda vestra«, tj. nemojte otvrdnuti u svojoj misli. Ovaj izraz i u našem jeziku znači uporno odbijati poziv ili ne htjeti uporno primiti savjet.

9. »Kao kod spočitavanja.« Israelci su se više puta u pustinji tužili na Boga, zašto ih je dao izvesti iz Egipta da poginu u pustinji od gladi, žeđe, neimaštine mesa itd.

»I postavljanja zahtjeva kroz pustinju.« Doslovno: »Kao u iskušavanju kroz pustinju.« U velikim poteškoćama, na koje su nailazili putujući kroz pustinju, Israelci su često postavljali pitanje: Da li je uopće moguće da nas Bog izbavi iz sadašnje pogibelji i propasti? Zar nije bilo bolje sto puta da smo ostali i dalje u Egiptu? Zar ne bi bilo razboritije da se ponovno vratimo tamo i da se odrečemo ideje da postanemo osobiti narod Božji? Israelci su iskušavali Boga, ne vjerujući naime, u svemogućstvo Božje, izazivali su Gospodina da se pokaže u pojedinim prigodama, ako hoće da i dalje ostanu uz njega, potpuno uvjereni da Bog neće moći pomoći narodu. Dakako da je kod onih, koji su upravljali nezadovoljstvom naroda, bila nakana da zajedno s njim odstupe od Boga. Riječ *iskušavanje* sadrži sve ovo u sebi, zato sam je preveo s izrazom: »I postavljanjem zahtjeva«, jer su Israelci upravo postavljanjem zahtjeva na Boga iskušavali Boga, tražeći prigodu da odstupe od njega. — Bogu nije toliko smetala slaba vjera Israelaca, koliko ono, čemu je vodila ta slaba vjera.

»Tražili prigode protiv mene.« Doslovno prema latinskom prevodu: »Probaverunt me«, tj. stavili su me na kušnju, ujedno se prijeteći da će me ostaviti, ako ne budem mogao udovoljiti njihovim zahtjevima. Ova je misao razvijena opširnije u Ps. 77 (78), 17—41.

»I iskusili što Ja mogu.« Doslovno: »Vidjeli su djelo moje.« Ali Bog, prema prikazivanju Psalmiste, ne pozivlje ljude da promatraju njegova djela, koja su u sebi čudesna i divna, već da preko tih djela upoznaju ono što je Bog u sebi i što On može. Kad bi htjeli prevesti doslovno onda bi morali reći: »I iskusili su moje djelovanje«, koje je u sebi puno svemogućstva. U 9. stihu sam se malo udaljio od slova i preveo sam po smislu nastojeći da prikazem pravu misao, koju je po mom mišljenju htio izraziti Psalmista. Bog naime traži od Israelaca da se odreku svake vrsti idolopoklonstva i da čvrsto prionu uz Njega. U tu svrhu ih upozorava, da ne bi tražili izlike da se udalje od Njega, kako su to učinili njihovi oci u pustinji.⁷

St. 10—11.

10. *Cetrdeset godina sam bio ozlojeđen prema tom pokoljenju, i rekoh: ** »To je narod, koji u duhu luta, a ne zna za putove, koji vode k meni.«

»Zato sam se rasrdio i u gnjevu svojem sam se zakleo: *
»Neće ući u određenu mu zemlju stalnog boravka!«

10. »I rekoah: To je narod koji u duhu luta.« Israelski narod bio je nestalan u štovanju pravoga Boga kroz pustinju, često je odstupao od njega i utjecao se štovanju krivih bogova. Sličio je beskućniku, koji nema svoga stana i prisiljen je da se skita po tuđim kućama. Već je Mojsije mogao predbaciti tom narodu da se odriče svoga Boga, da bi mogao ići za onima, koji nisu njegovi, koji su mu tuđi. (P. Z. 32, 17)

11. »A ne zna za putove koji vode k meni.« U izvorniku imamo doslovno: »Koji nije upoznao moje putove.«

Israelci nisu vjerovali u Yahweh-ovu moć niti su se nadali da će ih Yahweh moći provesti kroz pustinju i uvesti u Obećanu zemlju. Oni, stoga, nisu mogli štovati Yahweh-a na ispravni način sve da su ga i častili kako se časte ostali bogovi, jer je Bog tražio nada sve priznanje svoje moći i pouzdanje u tu moć. To je nepouzdanje najvećma ogorčilo Yahweh-a i upravo radi toga oni nisu mogli nikada postati njegovi pravi štovatelji, nisu mogli »upoznati putove koji vode k njemu«, kako se izražuje Psalmista. Budući da radi neshvaćanja Božje moći nisu mogli pristupiti k Bogu na ispravni način Bog nije mogao uspostaviti s njima pravu zajednicu Boga i ljudi već ih je konačno morao napustiti. To je bio konačni ishod neprestanog prebacivanja Bogu zašto ih je izveo iz Egipta i dugotrajnog ozlojeđivanja kroz pustinju.

»Neće ući u određenu mu zemlju stalnog boravka.« U izvorniku imamo doslovno: »Neće ući u moj pokoj.« *Moj pokoj* je metonimički rečeno za zemlju, u kojoj je po Božjoj zamisli imao da otpočine, tj. da se stalno nastani, Israelski narod. — Israelci su bili nezadovoljni u pustinji i bunili su se protiv Mojsije, a u zadnju i protiv Boga, zato što ih je izveo iz Egipta i kajali su se što su izašli otuda. Bog im za kaznu nije dao da uopće uđu u Obećanu zemlju. Kad su već jednom prezreli dar Božji pokazali su se nedostojni njega zauvijek.

U prvom dijelu (1—7) Psalmista je pozvao Israelce da priznaju svečano Yahweh-a svojim kraljem, priznajući ga jedinim pravim Bogom.

U drugom dijelu (8—11) ponavlja isti poziv, ali na mnogo potresniji način, jer im stavlja pred oči primjer njihovih pređa, koji su se oglušili Božjem pozivu i zato svi pomrli u pustinji. Ista će sudbina i njih zadesiti, ako se budu odupirali savjetu, da se odreku svakog štovanja krivih bogova i da pri-
onu za štovanje pravoga Boga svim srcem.

Nema sumnje da Psalmista pozivlje Israelce nekom određenom prigodom, da iskažu svečanu počast svome Bogu i svome Kralju.

Bog se je smatrao štitnikom i braniteljem a po tom i vrhovnim gospodarom države i kod drugih naroda. Zato su poganski narodi u istočnim zemljama iskazivali kraljevske počasti svojim bogovima. Ideju su u čašćenju bogova kao kraljeva proroci i nadahnuti pjesnici primjenjivali punim pravom i pravome Bogu. Smatralo se, naime, da se na taj način iskazuje Bogu najveća počast. A onda Israelci priznavajući Boga za svoga kralja morali su se obvezati također da će ispuniti u svemu i njegovu volju, što je bilo moguće uz besprijeekorno štovanje pravoga Boga i odbacivanje svake vrsti idolopoklonstva.

No koja je prigoda bila pogodnija za tu svrhu od posvećenja hrama ili šatora, kad je Bog zauzimao svoje mjesto među svojim narodom? Kad bi se odbacila ova povjesna prigoda Psalm bi izgubio svu svoju konkretnu, stvarnu vrijednost, a poziv bi se imao smatrati pukom pjesničkom fikcijom.

Prigodom kojeg posvećenja je upravljeno narodu tako brižan poziv? Da li prigodom posvećenja šatora, ili Salamunovog hrama, ili obnovljenog hrama nakon Babilonskog sužanjstva? Bez sumnje on predpostavlja pad u idolopoklonstvo ili barem pogibelj tog pada. Iz ovoga bi se onda dalo zaključiti da se radi o posvećenju obnovljenog hrama nakon sužanjstva. No budući da se uopće ni ne spominje oslobođenje od sužanjstva u cijelom Psalmu, onda valja reći da se može raditi samo o posvećenju Salamunovog hrama ili Davidovog šatora na brdu Sionu. Valjda je uprav ovom zadnjom prigodom bio spjevan, ali u proročkom duhu, da služi svim vremenima, naročito pak mesijanskim.

Cilj bi Psalma mogli sebi predstaviti na ovaj način: David nastoji upozoriti i učvrstiti svoje suvremenike protiv pogibelji idolopoklonstva. Razna Israelska plemena, dok su još bila samostalna i nisu bila čvrsto povezana među sobom, usvojila su u većoj ili manjoj mjeri idolopoklonsko štovanje, koje je trebalo temeljito iskorijeniti u netom osnovanom zajedničkom kraljevstvu. U 77 (78), 8 Psalmu, koji izgleda da je spjevan uprav u obranu Davidovog uspostavljenog kraljevstva, nadahnuti pisac opominje narod da ne bi bio opak i izazovan naraštaj poput njegovih preda. I sam poziv na proglašenje Yah-

weh-a kraljem ima se uzeti kao poziv na pružanje zadovoljštine za počinjene grijehе idolopoklonstva.

Psalam ima i mesijansko značenje prema riječima sv. Pavla, gore navedenim. Pače moramo reći da je David uputio svoј najtopliji poziv uprav svojim sunarodnjacima iz doba Kristova, vruće ih moleći, da listom poprime štovanje i vjera, koju je spasitelj uspostavio.

Paralelizam je sinoniman i daje se vrlo lako razabrati prema razdiobi koju smo proveli u tekstu.

o. IVAN ŠTAMBUK

¹ LXX imaju naslov: »Hvalospjev. Davidov.« Povjesna oznaka, s kojom se tvrdi da je David spjevao Psalam, može odgovarati stvarnosti kako ćemo vidjeti iz samoga proučavanja teksta. Riječ *hvalospjev* se ne odnosi na sadržaj Psalma, već kao liturgijska oznaka određuje način, na koji se je Psalam imao pjevati.

² Vidi značenje ove riječi kod Ps. 46(47), 2.

³ Današnji tumačitelji vole uzeti riječ *sur*, petra (stijena) u njezinom općenitom značenju. Osim toga prevode hebr. riječ *yeša* sa spasenjem dakle drukčije nego li LXX i sv. Jeronim, te na taj način dobivaju ovaj smisao: »Kličimo stijeni svoga spasenja.«

⁴ Za *dubine zemlje* nalazimo u izvorniku *mehqere(y)*. Ova riječ označuje nešto, što je sakriveno i što je potrebno istražiti. Unutrašnjost zemlje sačinjava uprav u prvom redu njezine sakrivenе i neistražene strane. Sv. Jeronim prevodi s *fundamenta terrae*, ciljajući s time ne na same temelje zemlje već na ono, što se nalazi na dnu zemlje, u njezinoј samoj unutrašnjosti. Današnji tumačitelji prevode s *dubinama zemlje*. Ako se te *dubine* uzmu za ono, što je duboko unutar zemlje, onda će se imati vjerni smisao hebr. riječi. Grčka riječ u prevodu LXX *perata, ines* označuje nepoznate granice zemlje.

⁵ Za *najviših vrhunaca* imamo u izvorniku to afot harim, što sv. Jeronim prevodi *excelsa montium*, a naši *gorski vrhunaci*. No *excelsa montium* se ima shvatiti kao genitivus epexegeticus i prevesti: *najviše gore* ili *najviši vrhovi*.

⁶ Sv. Pavao u poslanici Hebrejima 3, 15 primjenjuje pozivu svojih sunarodnjaka na pravu Kristovu vjeru riječi Psalma od 8. do 11. stiha. Dakako da se one mogu primijeniti i na poziv, koji Bog upravlja svakom čovjeku, nastojeći da ga preko Kristove vjere privede sebi najprije u vremenu, a onda konačno u vječnosti.

— U prevodu Vulgate i sv. Jeronima imamo izraz: »Hodie si vocem ejus audieritis!« Ovo nije neka kondicionalna već optativna rečenica, koja izražuje želju. I u klasičnom latinskom jeziku dolazi *si* s konjunktivom da izrazi želju. Novi Psaltir je za nas jasnije preveo: »Utinam hodie vocem ejus audiat!«

⁷ Današnji stručnjaci svi redom prevode: »Kao kod Meribe, kao u dan Mase u pustinji.« Ako se uzme u obzir ono, što sam